

E-journaal nr. 15 December 2014

'Schildpadden kunnen meer over de weg vertellen dan hazen'

Khalil Gibran (1883-1931)

Beste Vrienden van de stichting voor onderzoek en behoud van het cultureel erfgoed van de voormalige Geoctroyeerde West Indische Compagnie, de MoWIC Foundation.

Hier volgt het jaaroverzicht van de activiteiten en plannen van de stichting.

1. WEBSITE

Heugelijk nieuws om mee te beginnen: de MoWIC Foundation heeft sinds november een nieuw website adres!

Bijna een jaar zijn wij uit de lucht geweest door mismanagement bij de host. Penningmeester Sander Visser 't Hooft lag maanden in de clinch met de vileine gastheer. Gelukkig wist Voorzitter Dr. Willy Metz een oplossing. De site is weer viraal en aan een update van de inhoud wordt gewerkt, zowel wat het uiterlijk betreft als de inhoud. Nota bene de verandering: ORG!

www.mowic.org

2. TEGELS

V.l.n.r.: Dra Pérsida Omena, Drs. Ingrid de Jager en Marta, Assistent, bezoeken het Depot van het Historisch Museum Rotterdam.

Op eind februari verruilde de gerenommeerde restaurator Dona Pérsida Omena, de carnivalsdrukte van Recife - PE, voor een reisje naar Europa. Op 28 februari werd zij door de Hoofdconservator van het Historisch Museum Rotterdam, Drs. Ingrid de Jager, geleid door de tegelcollectie van het Depot van het museum, waar de gelijkenis met de tegels in het Convento de Santo Antônio do Recife werd onderzocht. Ingrid was in 2010 lid van de MoWIC Expertise Mission Dutch Tiles in Recife. Haar bezoek gaf mij de gelegenheid, om Pérsida haar persoonlijk de aanbevelingen te overhandigen over bemonstering en ontzouting van de Nederlandse tegels. Deze aanbevelingen waren het resultaat van de vergadering in Delft, 13 Dec. 2013, van Willem Muller en mij met Prof. Rob van Hees en Kate van Lookeren Campagne. Kate is lector aan de UvA en had de aanbevelingen geformuleerd. Zoals u zich zult herinneren, ook Kate maakte deel uit van de succesvolle Expertise Missie van 2010. Willem stelde van de situatie van de tegels en onze bevindingen na het bezoek aan Delft, een goed ogend, handzaam document samen, niet alleen voor Pérsida, maar ook voor de monumentenzorg instanties in Brazilië.

Zeker, er liggen wat jaren tussen heden en het begin van ons tegelavontuur in 2004. Maar indachtig ons motto, de wijze woorden hier boven van De Profeet, MoWIC past zich aan aan het monsterlijk trage ritme van ambtelijke molens, ritselend aangeblazen door wisselvallige politieke besluitvorming in binnen- en buitenland. Intussen blijft onze stichting inspringen op zich plotseling voordoende buitenkansjes, zoals in dit geval het bezoek van Pérsida Omena aan ons land. Zij bracht de op dat moment nog onder embargo liggende, zeer belangrijke boodschap, dat de BNDES de tweede fase van de tegelrestauratie in het klooster zou bekostigen, inclusief de Nederlandse friezen. *) Op deze plaats past grote dank aan Ingrid de Jager voor het hartelijk welkom, dat zij ons in Rotterdam bereidde!

Na de bezoeken in het voorjaar aan Pérsida en het Convento in Recife van onze Vicevoorzitter Ing. Willem Muller en in september j.l. van tegeldeskundigen Francine Stoffels, verbonden aan het Nederlands Tegelmuseum te Otterloo, werd duidelijk, dat het tegelrestauratie project nog allerminst was vrijgegeven. Aan bemonstering van fragiele tegels kon, ja mócht, zij

du vooralsnog niet denken. In een mail verzekerde zij mij onlangs, dat zij zich ten volle van het gevaar bewust was, dat de Hollandse tegels bij ontzouting uit elkaar zouden kunnen vallen. Dat zij dat traject met de grootste zorg zou behandelen en in nauw contact zou blijven met de Nederlandse experts.

Olá Hannedea!

Desculpe-me pois estava fazendo um trabalho fora e só agora estou lendo seu e.mail, mas, felizmente, ainda há tempo.

O projeto do convento de Santo Antônio ainda não recomeçou. Já estou sabendo da chegada da sua amiga Dra. Francine e será um prazer recebe-la aqui. Claro que posso acompanhá-la na visita ao Convento e repassar as informações necessárias, será um prazer.

Quanto as análises, poderemos fazer em conjunto, pra nós serão muito importante. E pode ficar despreocupada quanto ao tratamento, pois, para cada trabalho antes da intervenção fazemos todos os testes e análises necessárias para um tratamento seguro. Os banhos foram utilizados nos azulejos portugueses porque eles resistiam ao processo, porém, isso não quer dizer que será utilizado o mesmo tratamento para os holandeses. A decisão deste tratamento será quando realizarmos as análises e testes específicos para escolha do tratamento necessário, e isso só será possível realizarmos quando o projeto for retomado.

Estamos esperando sua visita também

De schildpad kuiert vol vertrouwen voort.

3. TRILHA DOS HOLANDESES

<http://globotv.globo.com/rede-globo/netv-1a-edicao/v/trilha-dos-holandeses-foi-recuperada-em-itamaraca/3374496/>

Foto's Elódia Negromonte

De gerepareerde Ponte da MoWIC en de sc hoongemaakte oevers van de Rio Paripé
Op Itamaracá heeft de Prefeitura de Trilha dos Holandeses schoon gemaakt en de Ponte da Vila Velha waar nodig van nieuw plankier voorzien. Achter de uitvoering zat het charismatische

beleid van de assistente van de Wethouder voor programmering en milieu, Dona Elódia Negromonte. In Globo TV uitzending *'Trilha dos Holandeses recuperada'* van 24 mei van de TV zender Globo, stempelde zij de einddatum van dit project af. Het principe van de bewegwijzering met ecologische verklaringen, werd in een nieuw jasje gestoken. De ruïne van het Huis van Padre Vicário Tenório werd schoongemaakt en het 2,5 km lange bosweggetje werd begaanbaar gemaakt. MoWIC dankt Elódia Negromonte voor haar inzet! Zij betaalde de bewegwijzering uit eigen zak, omdat de Prefeitura vanwege de presidentsverkiezingen geparalyseerd was. Brasil Brasil. Of ze dat geld al terug kreeg? Vooralsnog niet, coitada. Brasil Brasil,

Het is de bedoeling van deze regio een natuurbeschermde gebied te maken. Het is niet ondenkbaar dat hier een plaats wordt gereserveerd voor het beoogde project van een openluchtmuseum voor Casas de taipa.

4. CASAS DE TAIPA in relatie tot FRANS POST

Casas de taipa, huisjes van leem, waren ook in de Hollandse periode de woningen van de rijke zowel als de gewone man. Ze komen volop voor op de dorpsgezichten van Frans Post. Allengs werden ze de woningen, woninkjes, van de armere klasse. In 2005 maakte ik met Elódia Negromonte een inventarisatie voor de Prefeitura van Itamaracá van alle casas de taipa van het eiland. De federale regering had geld ter beschikking gesteld voor de herbouw ervan in baksteen. Veel gezonder, want minder kieren voor insecten, geen losse rook van een vuurplaats en goed sluitende deuren. Momenteel is die bakstenen metamorfose vrijwel voltooid.

Twee archetypes van lemen woningen op A Ilha de Itamaracá, 2005.

Twee voorbeelden van de bakstenen vervanging. Gezonder, dat zeker

Tijdens de inventarisatie tochten over het eiland waande ik mij soms te wandelen in een schilderij van Frans Post (1612-1689). A;deia, Instituto Ricardo Brennand.

Toen al ontstond het plan om prototypes bij elkaar te brengen in een openluchtmuseum. Groot hoeft dat niet te zijn. Maar de constructiemethodes en de materiaalbehandeling zouden op die manier bewaard blijven. Het zou voor het nageslacht een educatieve functie hebben. En vooral ook zou er iets geproefd kunnen worden van de harmonieuze sfeer tussen cultuur en natuur. Architectuur, die was opgebouwd uit natuurlijke elementen, of eigenlijk: grondstoffen.

Woonconcepten, die zijn oorsprong niet alleen in Portugese en Hollandse voorbeelden had, maar ook in Afrika. Hierover verscheen in 2002 een boek van Peter Mark. **) er zit dus veel meer achter deze nederige 'architectuur zonder architect' dan op het eerste gezicht lijkt. De Prefeitura wil duurzame posters van Post's werk in de huisjes aanbrengen, spiritueel idee van Elódia Negromonte.

Elódia Negromonte tijdens de
Inventarisatie, 2005

Frans Post, ISS Cosme e Damião, garassú, 1669
IRB Recife

MoWIC is in gesprek met de Prefeitura van Itamaracá, om dit project op te zetten. Het zal ingepast moeten worden in het masterplan voor Itamaracá dat IPHAN in 2012 lanceerde voor Fort Oranje en omliggend gebied. MoWIC heeft voor de constructie van de huisjes €15.000 ter beschikking. Een mooie besteding van het door Beschermheer Temminck Groll aan MoWIC toegekende PBF prijzengeld in 2008.

5. HUIS VRIJBURG

Ing. Willem Muller stelde een documentatie op over het archeologisch onderzoek in het verleden naar de fundamenten of andere overblijfselen van Huis Vrijburgh. Ook het elektromagnetisch weerstandsmeting onderzoek van MoWIC en de Amsterdamse Firma Raap leverde hier in 2002 c

een bijdrage aan. Het paleis van de geliefde historische figuur Johan Maurits van Nassau, blijft interessant voor verschillende Braziliaanse wetenschappers, zoals Prof. José Luiz da Motta Menezes. Bij zijn volgende bezoek aan Recife zal Willem Muller aan Motta Menezes c.s. verzoeken te specificeren.

Huis Vrijburgh, knipsel in bezit van het Rijksmuseum. Als een fata morgana.

6. FORT BEEKENBURG

In april stuurde Raadsheer Carel de Haseth uit Curaçao een reportage over de herplaatsing van kanonnen op Fort Beekenburg. Prachtige plaatjes van bungelende kanonnen aan een heliëchter, bereidwillig uitgeleend door het leger. Verheugend is de fervente schoonmaakactie die heeft plaats gevonden door de inschakeling van de stichting Herstelling Amsterdam.

Fort Beekenburg weer paraat! Foto Carel de Haseth.

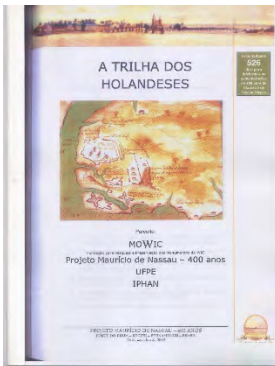
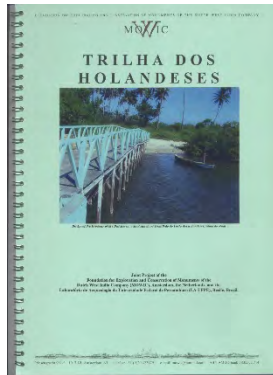
7. BIBLIOTHEEK

De MoWIC Bibliotheek wordt bewaard in het depot van Kantoor Russell. Met af en toe een nieuwe folder of een CD waarop een Powerpoint voordracht door een van onze leden, wordt dit bestand van boeken, brochures en modern mediamateriaal gestaag aangevuld. Mr. Hans

Knynenburg zorgt voor de catalogisering. Drs. Alwin van Hees heeft goede ideeën omtrent de digitalisering ervan.

8. INVENTARISATIE MOWIC PROJECTEN

Ondergetekende is bezig met een inventarisatie van de MoWIC projecten, voordrachten en projectvoorstellen van de afgelopen jaren. De Secretarisse van het Honorair Consulaat ordende de lay-out van het concept. Begin volgend jaar hoop ik het ter beoordeling aan bestuurs- en raadsleden te kunnen rondsturen.

Enkele MoWIC activiteiten. Trilha dos Holandeses Ned. en Port; Strongholds in Brazil tbv, H.M. Koningin Beatrix; Poster Cult. Her. Conference; Tegel voor H.M. Koningin Beatrix en President Lula; Lezing voor Eurobrás F.P.

PERSONALIA

1. Onze Raadsheer tevens Erelid, Jacob Gelt Dekker doorstaat een essentiële medische periode. Raad en Bestuur van de MoWIC Foundation wensen hem van harte Beterschap.
 2. In mei nodigde Reinier Russell in zijn kwaliteit van Honorair Consul voor Brazilië in Nederland, mij uit voor een – geanimeerde - kennismakingslunch met Zijne Excellentie de heer Piragibe dos Santos Tarragô, Buitengewoon en Gevolmachtigd Ambassadeur van Brazilië in Nederland.
- Zijne Excellentie toonde belangstelling voor het werk van onze stichting. Sander Visser 't Hooft en ik werden door hem uitgenodigd voor de viering van Dia 7 de Setembro in de buitengewoon

fraaie residentie te Wassenaar. De Ambassadeur verzocht mij om meer informatie over de projecten in Brazilië. MoWIC prijst zich gelukkig Z. E. Piragibe Tarragô met zijn benoeming te kunnen feliciteren.

3. Raadsheer mr. Henk Soeters daarentegen verliet als Ambassadeur in juli het Nederlands Corps Diplomatique wegens bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. In zijn lange staat van dienst waren zijn voor de stichting relevante posten Paramaribo (8 jaar!), Buenos Aires en Lisboa. Wij wensen hem een plezierige en boeiende nieuwe levensfase toe!

4. Op instigatie van Henk Soeters zal MoWIC' vertegenwoordigd zijn op de aanstaande netwerkreceptie verbonden aan de Ambassadeursconferentie in Den Haag. Op die manier kunnen wij kennis maken met de Nederlandse Ambassadeur in Brazilië, Zijne Excellentie mr. Han Peters. Hij is de opvolger van Z. E. Kees Rade, voor wie de Expertise Mission het Report Dutch Tiles in Brazil samenstelde. Met groot genoegen zullen wij het werk van MoWIC onder de aandacht van de nieuwe Ambassadeur brengen. Tevens wensen wij hem en zijn staf een succesvolle ambtsperiode in dit variatievolle, continentgrote land.

5. Op Saba is de heer René Caderius van Veen tot conservator benoemd van het Dutch Museum. Met veel liefde en inzicht kan hij voortaan de grotendeels door hemzelf bijeengebrachte, interessante collectie officieel behoeden en uitbreiden.

6. Last but not least. Tot het bestuur van de stichting MoWIC is in november toegetreden Drs. Alwin van Hees, gerenommeerd restauratiedeskundige. Naast zijn druk werkschema is Alwin bezig met een promotieonderzoek, dat uiteindelijk zal resulteren in de verdediging van zijn proefschrift aan de UvA. Wij verwelkomen Alwin van Hees van harte in ons Bestuur en wensen hem met zijn werk en studie veel succes!

Het Bestuur van de MoWIC Foundation wenst, mede namens Beschermheer Prof. Dr. Ir. Coen L. Temminck Groll, aan de leden van de Raad van Advies, Vrienden en Belangstellenden Goede Kerstdagen en een Gezond, Gelukkig Nieuwjaar !

Hannedea van Nederveen Meerkerk
Secretaris ad interim

*) Banco Nacional do Desenvolvimento Economico Social.

***) Peter A. Mark, Portuguese Style and Luso-African Identity. Indiana University Press 2002-11-14.